

Aan:

de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
de Leden van de Vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken

Afschrift aan:

de Eilandsraad van Bonaire
de Gezaghebber en het Bestuurscollege van Bonaire
de Dialooggroepen Slavernijverleden van Aruba, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en St. Maarten

Betreft:

Standpunt Dialooggroep Bonaire in verband met het kolonialisme en slavernijverleden en nadere uitwerking rapport ‘Ketenen Van Het Verleden’ voor Bonaire

Kralendijk, 3 november 2022

Achtergrond

Op verzoek van de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is een adviescommissie Dialooggroep Slavernijverleden ingericht, met daarnaast dialooggroepen per eiland in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Het werk van deze adviescommissie en dialooggroepen leidde tot de opstelling en presentatie van het rapport “Ketenen van het Verleden”.

De adviescommissie is daarna formeel ontbonden. Op Bonaire zet de Dialooggroep zijn gesprekken en activiteiten voort om nadere uitwerking te geven voor ons eiland aan de hoofdlijnen zoals die zijn geschetst in “Ketenen van het Verleden”.

Onrecht adresseren

Recht en rechtvaardigheid zijn slechts zeer verre familie van elkaar, zo luidt het gezegde; en soms hebben ze een beetje ruzie met elkaar.

Ook is het zo dat iedereen die met het vraagstuk rechtvaardigheid te maken krijgt, verschillend belang hecht aan met ‘rechtvaardigheid’, en met het ‘doen van recht’ verbonden begrippen.

Voor de een zal, in bepaalde gevallen, vergelding, of zelfs wraak een bepalende rol spelen. Herstel en compensatie kunnen belangrijk zijn. Weer anderen zien verzoening als de hoogste waarde.

Ook over de vraag wat een dader is en wat een slachtoffer, en in hoeverre aan het doen of juist ondergaan van onrechtmatig gedrag of onrechtvaardige behandeling ook schuld, verantwoordelijkheid, respectievelijk aanspraken zijn verbonden, bestaat een gevarieerd aanbod van al dan niet overtuigend onderbouwde inzichten.

Kolonialisme en de onrechtmatigheid van slavernij en de daarmee verbonden handelingen waren al onderwerp van nationaal en internationaalrechtelijk discours toen zij plaatsvonden. De Verklaring van Wenen van 1815 inzake de Afschaffing van de Slavenhandel bijvoorbeeld is zelfs een van de eerste momenten van internationaalrechtelijke erkenning van fundamentele mensenrechten.

Het inzicht dat de verovering, bezetting, en exploitatie van landen en volkeren buiten de eigen grenzen een grote onrechtvaardigheid is, en het verzet ertegen, is dus niet pas later tot stand gekomen. Dat geldt ook voor de vrijheidsontneming, verplaatsing, verkoop en gedwongen onbetaalde tewerkstelling van mensen, onder vaak barbaarse omstandigheden en gewelddadige dwang.

Individuele verantwoordelijkheid

Over het onderwerp individuele schuld en verantwoordelijkheid kan de Dialooggroep Bonaire in elk geval kort zijn. Bonaire is een kleine eilandgemeenschap met een zeer diverse bevolking van allerlei herkomst. Waar het ons om gaat is het gesprek tussen de gemeenschap hier op Bonaire als geheel, en de Staat der Nederlanden als rechtsopvolger van het koloniaal bestuur. Wij hebben geen enkele behoefte aan schuldtoekenning op enig individueel niveau, noch aan het definiëren van verschillen tussen leden van onze gemeenschap hier, en nu. Wij zien daarin geen enkel toekomstig voordeel voor ons eiland.

Achterstanden door koloniaal bestuur en slavernij

Wél is het zo dat in sommige opzichten het eiland Bonaire, haar gemeenschap, haar sociale en economische omstandigheden en haar ruimtelijke en natuurlijke omgeving mede door koloniaal bestuur en slavernij op achterstand zijn gesteld. Deze aspecten van ongelijkheid, die dus deels historische oorzaken kennen, hinderen ons in het hier en nu. Op de mogelijke gevolgtrekkingen uit die simpele constatering van een feit komen we hieronder terug.

1 juli 2023, 160 jaar na aankondiging van het einde aan slavernij op Bonaire

De datum van 1 juli heeft een symbolische betekenis gekregen. We hoeven in deze brief niet in te gaan op het onmetelijke leed dat duizenden mensen op Bonaire ook na 1 juli 1863 nog lange tijd is aangedaan.

Hoe het ook zij: de roep om excuses van de kant van de Nederlandse regering is de afgelopen jaren toegenomen, en sommige waarnemers verwachten op 1 juli 2023 dan ook een dergelijk gebaar.

Wat verwachten wij? In elk geval geen excuses

De Dialooggroep Bonaire behoort niet tot degenen die excuses van Nederland verwachten. Wij kiezen voor een heel ander aspect van rechtvaardigheid, en van het doen van recht: vergeving, en verzoening.

De Dialooggroep Bonaire vergeeft de Nederlandse Staat voor eeuwenlange koloniale overheersing en onderdrukking. Voor eeuwenlange gevangenneming en gebruik van mensen als handelswaar, voor het geweld, voor de uitbuiting, voor de misdrijven die tegen hen zijn begaan.

Bonaire is een trots eiland. Bonairianen zijn een trots en zelfbewust volk. Wij hebben geen excuses nodig. Wij zijn verzoend met onszelf, en wij vergeven Nederland.

Waar rekenen wij dan wél op?

Zoals eerder opgemerkt: de effecten van kolonialisme en slavernij zijn nog dagelijks merkbaar in ons eigen leven en onze directe omgeving hier op Bonaire. In sommige opzichten zelfs zonder dat wij, of bezoekers van ons eiland, of het bestuur in Kralendijk, of departementen in Den Haag zich dat realiseren.

Zo is het bijvoorbeeld telkens weer pijnlijk om te zien hoe beleid en regelgeving tot stand komt als het gaat over onze taal, het Papiaments.

Het is pijnlijk om te zien hoe het Rijk omgaat - en al dan niet via de Rijksvastgoeddienst soms nog altijd winst maakt - met onze belangrijke gebouwen en gronden.

Sommige bezoekers vinden delen van Bonaire wat kaal, en dor. Slechts weinigen in Den Haag beseffen nog dat Bonaire ooit bijna dichtgegroeid was met hoge bomen, maar dat onder het koloniale bestuur bijna al onze tropische hardhoutbomen zijn weggekapt en verkocht, met alle gevolgen voor natuur en klimaat vandien. Ook dat is pijnlijk, en het heeft dagelijkse, werkelijke effecten.

Onze monumenten zijn in overheidsgebruik, of in private handen, maar in elk geval niet voor het algemene publiek toegankelijk, in de meeste gevallen. Hetzelfde geldt voor grote arealen grond op ons eiland. Dat land is niet zomaar in handen gekomen van een privé-eigenaar, of in gebruik genomen door het bestuur van de dag. Een lange historische keten van koloniale beslissingen maakte dat mogelijk. Beslissingen waarop geen normale Bonairiaan ooit ook maar enige invloed had.

Het onderhoud en de financiering van ons materiele en immateriele erfgoed worden grof verwaarloosd, om over stimulering van de hedendaagse kunst - beeldend, toonkunst, literatuur en poëzie in de eigen taal - nog maar niet te spreken.

Onze artefacten, en historische documentatie over onszelf en ons eiland bevinden zich grotendeels elders: in Willemstad, in Den Haag, in Amsterdam, in Caracas, in Londen of Madrid: maar niet hier, thuis, bij ons. We weten niet wát er over is, en waar het zich bevindt. En het is voor ons, hier op Bonaire, niet toegankelijk, zelfs niet online in de meeste gevallen.

Archeologisch onderzoek, maritiem en terrestrisch, is op Bonaire nauwelijks gedaan, zeker niet naar bijvoorbeeld de pre-Columbiaanse en Spaanse periode. Hedendaags wetenschappelijk onderzoek naar aspecten van Bonaire en de samenleving is, als het al plaatsvindt, toevallig, incidenteel, en wordt in het algemeen verricht door wetenschappers van buiten het eiland.

Bonairiaans burgerschap, kennis van de eigen geschiedenis, kennis van democratie en bestuur, excellente beheersing van de eigen taal in woord en geschrift, kunst en cultuur als middel voor de ontwikkeling van weerbare, geïnformeerde, mondige mensen is geen substantieel onderdeel van ons onderwijs, of van onze maatschappelijke en culturele structuren.

Ons maatschappelijk middenveld is beperkt, zelfs voor een kleine gemeenschap als de onze. De pers, als belangrijke actor in een open en democratische samenleving, wordt niet of nauwelijks gesteund vanuit publieke middelen.

Het zijn zomaar wat voorbeelden. Of het nu gaat om een eindkwalificatie behalen in het Papiaments, of om de verkoop met winst van een oud politiebureau in Rincón aan een commerciële projectontwikkelaar, of om de wijze waarop onze monumenten, onze musea, onze openbare ruimte worden beheerd en gesteund: omdat de eigendomsverhoudingen van gebouwen en grond een koloniale oorsprong kennen, omdat het Papiaments nooit voldoende is gevoed en verzorgd, omdat ons onderwijs, ons bestuur, onze democratie, het maatschappelijk middenveld en de pers een bijna letterlijke kopie vormen van systemen aan de andere kant van de wereld, zonder dat er serieus en structurele aandacht, investering en inbedding heeft plaatsgevonden tegen de achtergrond van het feit dat Bonaire een kleinschalige, Caribische, post-koloniale omgeving is zien wij nog altijd, vandaag de dag, fundamentele problemen.

Problemen in democratie en bestuur, zowel aan Kralendijkse als Haagse kant. Problemen in het onderwijs. In sociale en familieverhoudingen. In kunst en cultuur. In onze taal. In onze ruimte, en in onze natuur. En ja: ál die problemen hebben, in elk geval voor een belangrijk deel, duidelijke wortels in kolonialisme, en slavernij.

Dus, waar rekent de Dialooggroep Bonaire dan wél op? We rekenen op het introduceren van historisch besef in de ministeries in Den Haag.

We rekenen op een einde aan de bureaucratische, afstandelijke, soms zelf wantrouwige behandeling van onze zorgen, bijvoorbeeld zoals hierboven concreet genoemd.

We rekenen op een inhoudelijk en financieel multidisciplinaire programma dat voorziet in het inlopen van de achterstanden die we hiervoor hebben geschetst. Integraal, en niet gefragmenteerd. Een programma dat zich eerst richt op doelstellingen en resultaten, en pas daarna op de financiële vertaling.

Tot slot

We spraken hiervoor over de symbolische waarde van de datum 1 juli. Maar we ontkennen de waarde van symboliek op zichzelf natuurlijk niet. Een klein, maar symbolisch gebaar van wederzijdse verzoening met het verleden, en een beginstapje in de richting die we hierboven schetsen, zou het volgende kunnen zijn.

De Dialooggroep Bonaire ziet een monument op het eiland voor zich. Tastbaar, maar ook digitaal. Een object in de openbare ruimte, een muur wellicht, waarop alle achternamen staan vermeld die verbonden zijn met de periode van slavernij. Iedere bezoeker zou dan, met de telefoon bijvoorbeeld, een achternaam moeten kunnen scannen en zo, online, toegang krijgen tot stambomen en andere relevante informatie over deze familienaam die elders wordt bewaard.

Wij hopen dat u ons op korte termijn kunt toezeggen dat u zult zorgdragen voor de financiering van een dergelijk gedenkteken, waarna de Dialooggroep Bonaire de totstandkoming kan begeleiden.

Wij treden graag met u in verder gesprek, samen met vele andere actieve leden van onze gemeenschap die met een of meer van de hierboven genoemde onderwerpen betrokkenheid hebben, over de concrete vormgeving van een breed programma gericht op sociale, economische en ruimtelijke investeringen gericht op het herstellen van balans.

Ook hier op Bonaire gaat de dialoog verder. Wij zetten in op verbreding en verdieping van het gesprek, zowel met onze plaatselijke volksvertegenwoordiging, als met bewonersgroepen, maatschappelijke en culturele organisaties, vakbonden en bedrijfsleven.

Namens de Dialooggroep Bonaire,

Arthur Sealy,

coördinator

Overige leden:

Ubaldo Anthony

Joël Candelaria

Felix Cicilia

Steven Cicilia

Roxanne-Liana Francisca

Elyane Nicolaas

Maximiliano Theodora

Arjen de Wolff

Contact:

Arthur Sealy
ewartsealy@yahoo.com
+599-796-2950

Arjen de Wolff
adewolff@gmail.com
+599-795-2500